

ÅMOTFORS KYRKA

BESKRIVNING OCH HISTORIK

Kyrkomiljön

Åmotfors samhälle ligger Eda kommun och Eda socken i västra Värmlands gränstrakter mot Norge. Området utgörs av vidsträckta skogstrakter och begränsade dalgångsbygder vid Vrångsälven och Bysjön. Trakten befolkades tidigt vilket ett antal förhistoriska gravar antyder, men koloniserades först under medeltiden. Från senare tid märks en serie skansar anlagda från 1600-talet, bland annat Eda Skans som var en av de mest betydelsefulla försvarsanläggningarna längs gränsen mot Norge. I bygden finns också andra minnen från gränstrakten, bland annat fredsmonumentet i Morokulien från 1914 och försvarsanläggningar från andra världskriget.

Området är känt för sin industriella verksamhet med bland annat Eda glasbruk och flera järnbruk, bland annat i Charlottenberg, Noreborg och Helgeboda. I socknen finns fyra tätorter; Charlottenberg, Eda glasbruk, Koppom och Åmotfors med industriell verksamhet och handel. I Åmotfors har vattenkraften bidragit till områdets utveckling; ett pappersbruk anlades till exempel 1896 och Norma projektilfabrik tillkom 1902. Samhället bildades 1905 och hade då som mittpunkt järnvägsstationen och samhällets utbredning var från början bestämd till den radie av 500 meter från denna mittpunkt. I början av 1940 inkorporerades hela Åmots hemman och befolkningssiffrorna ökade.

Eda blev eget pastorat 1877. Sockenkyrkan ligger inte i någon av tätorterna, utan mellan två av dem, Charlottenberg och Åmotfors, direkt söder om väg 61. Åmotfors kyrka ligger i de centrala delarna av Åmotfors samhälle, vid en trevägskorsning. I väster, norr och öster finns vägar och mot söder angränsar ett bostadshus och en torgbildning med parkeringsplats. Kring denna torgbildning som planlades samtidigt som kyrkan uppfördes, ligger bland annat Folket Hus, bibliotek och hyreslängor. Kyrkan är placerad på kyrktomtens högsta punkt. Gräsytor omger kyrkan och gångar är försedda med grus och plattor. Lövträd avskiljer parkeringsplatsen från kyrktomten och kring kyrkan finns ett fåtal buskar.

Kyrkoanläggningen

Åmotfors stenkyrka är uppförd av gjuten betong och vitputsad. Kyrkobyggnaden har en långsträckt form orienterad i sydväst - nordostlig riktning, och dess plan kan jämföras vid två trianglar som med viss förskjutning i sidled möter varandra vid baserna. Takfallen, som har varierande höjder och former, är täckta med svartmålad bandplåt. I det nordöstra hörnet reser sig taket kraftigt och här finns i muren ett ljusinsläpp försett med glasmosaik av Ralph Bergholtz och Randi Fisher. Övriga fönster varierar i form och storlek och är asymmetriskt placerade i murytorna. Vid kyrkans sydöstra mittparti ansluter i rät vinkel, en envåning byggnadskropp som bland annat innehåller ett mindre kök och ett kapprum. Kyrkans huvudingång ligger i vinkeln mellan kyrkan och den anslutande längan. Detta entréparti med glasdörrar och mörkt trä, skiljer sig starkt från de putsade vita fasaderna. En utbyggd sakristia ligger i norr.

Kyrkorummet nås via ett litet vapenhus innanför entrépartiet. En vikvägg skiljer kyrkorummet från församlingssalen. Väggarna är vitputsade och bryts upp av små, oregelbundet placerade ljusinsläpp. Taket är klätt med obehandlad träpanel och har en kraftig takresning mot det nordöstra hörnet där det spetsformiga korpartiet är beläget. I det förhöjda korets fond finns en blåtonad glasmosaik som får karaktär av altaruppsats. Stegen till koret utgör knäfall till altarringen vilken består av två enkla träräcken. Altarbordet utgörs av ett stort granitblock. Predikstolen till vänster om koret, är tillverkat av trä med skuren dekor och försedd med trappsteg av granit. Dopplatsen finns tillhöger om koret. Dopfonten är tillverkat av ett granitblock inmurat i väggen och försett med silverfat.

Golven i kyrksal och församlingshemsdel utgörs av gult tegel. Lösa, omålade trästolar är placerade så att de bildar två kvarter och mittgång. En träfärgad kyrkorgel finns på västväggen. Kyrkorummet lyses upp av två meter höga kandelabrar och en ljuskrona, allt av omålad furu.

Byggnadshistorik

För de boende i Åmotfors var den närmaste kyrkan Eda kyrka ca en mil bort. Då samhället tagit form och befolkningsantalet ökat, kom en allt starkare önskan om en egen kyrka. Åmotfors Kyrkoförening bildades 1939 på initiativ av disponent Gösta Schotte. Syftet var att arbeta för uppförandet av en kyrka i samhället. Ett förslag till utformning av Åmotfors kyrka framställdes i mitten av 1940-talet av arkitekt Einar Lundberg. Samme arkitekt ritade också en klockstapel som kom att uppföras 1945. Den placerades på den tänkta kyrkplatsen, i samhällets utkant. Olika problem gjorde dock att kyrkan aldrig kom att uppföras.

Från 1955 nyttjades en tillfällig lokal i hemvärnsgården som kyrksal. Där uppehölls en regelbunden gudstjänstordning och en prästtjänst inrättades för stiftelsen. I slutet av 1950-talet kontaktades arkitekten Johannes Olivegren. Han verkade tillsammans med föreningen för att kyrkan skulle uppföras i samhällets centrala del. Enligt hans ritningar började kyrkan att uppföras 1960, samtidigt planerades och utformades också den närliggande bebyggelsen. Invigning av kyrkan skedde andra söndagen i advent 1961 av biskop Gert Borgenstierna. I samband med att kyrkan invigdes avdelades en särskild prästtjänst åt stiftelsen. År 1980 övertogs Åmotfors kyrka av Eda församling.

Klockstapeln som uppfördes 1945 låg 700 meter från kyrkplatsen och kom att förfalla allt mer och revs en bit in på 1980-talet. År 1986 uppfördes en klockstapel intill kyrkan. Den ritades av Gunnar Eriksson, vars skiss omarbetades något av Johannes Olivegren. Samma år genomfördes en renovering av kyrkan.

KULTURHISTORISK KARAKTERISTIK OCH BEDÖMNING

Åmotfors kyrka med församlingshem och fristående klockstapel ligger mitt i samhället och utgör en viktig symbolbyggnad. Kyrkan från 1961 har hög arkitektonisk kvalitet genom enkla och uttrycksfulla geometriska former och sparsam men effektiv utsmyckning. Den är inspirerad av 1950- och 60-talens modernism där enkelhet och rena ytor var idealet. Fönstren i kyrkorummet är av konstnärlig hög kvalitet och påtagliga för upplevelsen av kyrkorummet. Karakteristiskt är också materialen i kyrkan; ljusmålad betongväggar, gult tegelgolv, omålat trä och granit. Kyrkan är ritad av en av 1960-talens främsta kyrkoarkitekter.

Att särskilt tänka på i förvaltning och användning av kyrkan och kyrkomiljön:

- kyrkan har såväl i sin helhet som i detaljer synnerligen ömtåliga kulturhistoriska karaktärsdrag
- kyrkan har höga arkitektoniska värden och är ett i stort sett oförändrat exempel på en betydande kyrkoarkitekts verk
- i stort sett alla delar av kyrkorummets inredning är tidstypiska och omistliga komponenter i kyrkans helhetsgestaltning
- Åmotfors kyrka är sedan 1990 skyddad enligt 4kap Kulturminneslagen